

Nota
Herentals - Fraikinstraat

Natasja Reyms

Bornem
2021

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba

Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Natasja Reyns

Identificatie van de bekrachtigde archeologienota die het uitgestelde vooronderzoek als maatregel
bevatte: 15131

All-Archeo bvba
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2021/12.807/58

© All-Archeo bvba

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande
schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van
de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten proefputtenonderzoek.....	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.1	Archeologische voorkennis	6
2.2	Onderzoeksopdracht	7
2.2.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	7
2.2.2	Beschrijving geplande werken.....	7
2.2.3	Werkwijze en strategie.....	15
2.3	Assessmentrapport	21
2.3.1	Methoden, technieken en criteria bij het assessment.....	21
2.3.2	Assessment van de vondsten	21
2.3.3	Assessment van stalen	22
2.3.4	Conservatie assessment	22
2.3.5	Assessment van de landschappelijke ligging.....	23
2.3.6	Assessment van sporen	29
2.3.7	Assessment van het onderzochte gebied.....	33
2.3.8	Interpretatie, beschrijving van de potentiële kennis, waardering en afweging noodzaak verder onderzoek	34
3	Samenvatting.....	36
4	Bibliografie	37
4.1	Publicaties	37
4.2	Websites.....	37
5	Bijlagen	38
5.1	Archeologische periodes	38
5.2	Plannenlijst	38
5.3	Fotolijst.....	38
5.4	Tekeningenlijst	39
5.5	Dagrapporten	39
5.6	Vondstenlijst.....	40
5.7	Sporenljst.....	40
5.8	Lagenlijst.....	41

1 Inleiding

De nota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt en waarbij de betrokken percelen binnen een archeologische zone liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het gaat om de archeologische zone Historische stadskern van Herentals. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.² Het onderzoek volgt op een archeologienota waaruit de noodzaak van bijkomend archeologisch vooronderzoek bleek.³

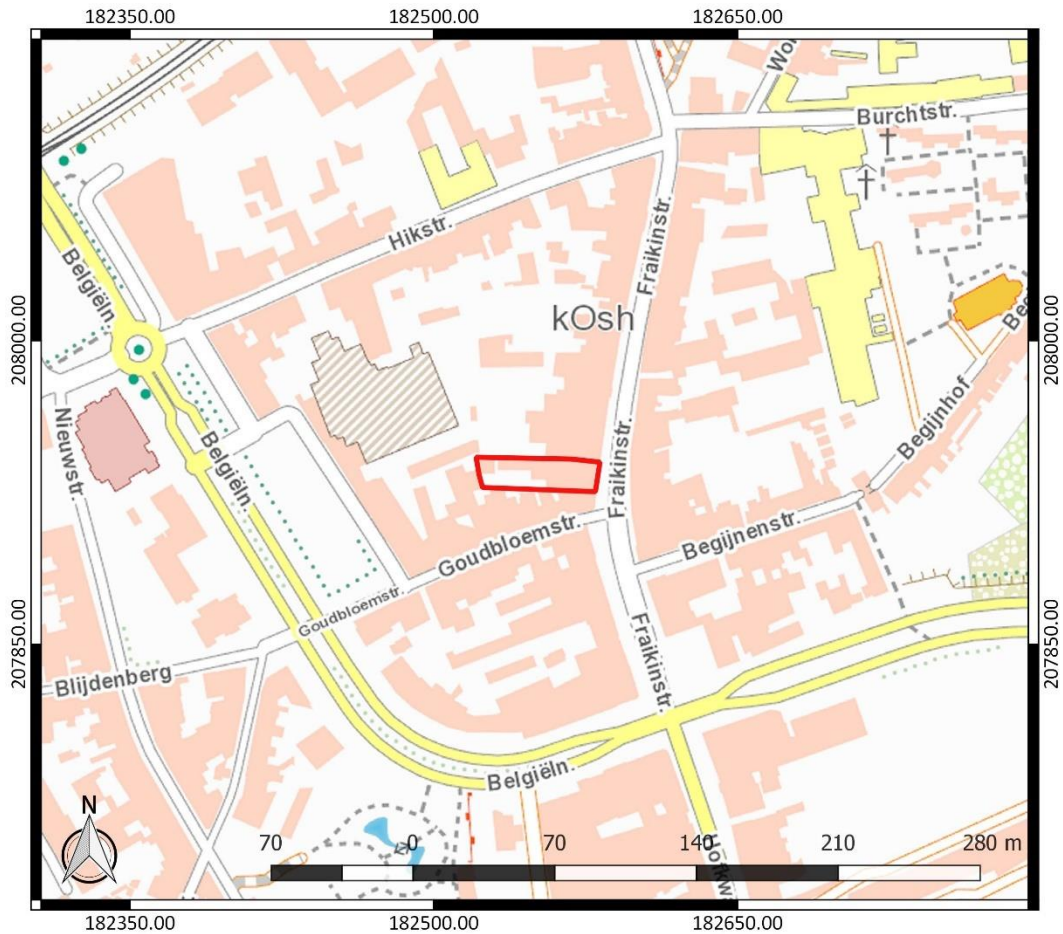
Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

³ Reyns/Ferket 2020

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 29/03/2021-08/04/2021

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: proefputtenonderzoek, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd

Verstoorde zones: Er bevonden zich voorafgaand aan het proefputtenonderzoek gebouwen en verhardingen ter hoogte van het onderzoeksgebied (Figuur 1). Er kan verondersteld worden dat de realisatie ervan enige negatieve impact heeft gehad op het archeologisch bodemarchief. De precieze aard en de omvang van deze verstoring is echter niet gekend.

2.1 Archeologische voorkennis

Een bureauonderzoek (projectcode 2020F92), werd reeds uitgevoerd. Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Er is een concrete verwachting naar de aanwezigheid van sporen van bewoning binnen het onderzoeksgebied. Deze sporen kunnen dateren uit de volle middeleeuwen tot de nieuwste tijd. Tot voor kort was een groot deel van het terrein bebouwd. De impact van de laatste fase van bebouwing op het aanwezige bodemarchief is onbekend. Wel staat vast dat de geplande bodemingrepen het bodemarchief binnen het volledige onderzoeksgebied bedreigen. Daaruit volgt dat bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig is.⁴

⁴ Reyns/Ferket 2020, 39

2.2 Onderzoeksopdracht

Doel van het proefsleuvenonderzoek is nagaan of er zich archeologische resten bevinden binnen het onderzoeksgebied, om de afweging te kunnen maken wat de versturende impact is van de geplande bodemingreep.

2.2.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Onderzoeksvragen zijn de volgende:

- Hoe ziet de stratigrafie er binnen het onderzoeksgebied uit?
- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
- Wat is de bewaringstoestand van het bodemarchief?
- Waar bevindt zich de grondwaterspiegel?
- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Zijn resten van de historische bebouwing, te zien op historische kaarten aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Zijn relevante archeologische resten aanwezig binnen het onderzoeksgebied? Zo ja, is behoud in situ mogelijk of is verder archeologisch onderzoek nodig?

Randvoorwaarden: oorspronkelijk omvatte het onderzoeksgebied ook een perceel aan de Goudsbloemstraat tussen nrs. 14 en 16. Door een wijziging in de plannen worden hier geen bodemingrepen meer gepland. Daarom laten we dit perceel buiten beschouwing en kon er ook geen proefput aangelegd worden. Het perceel aan de Goudsbloemstraat valt echter wel onder de verkregen omgevingsvergunning. Daarom wordt voor het perceel wel nog een advies uitgebracht.

2.2.2 Beschrijving geplande werken

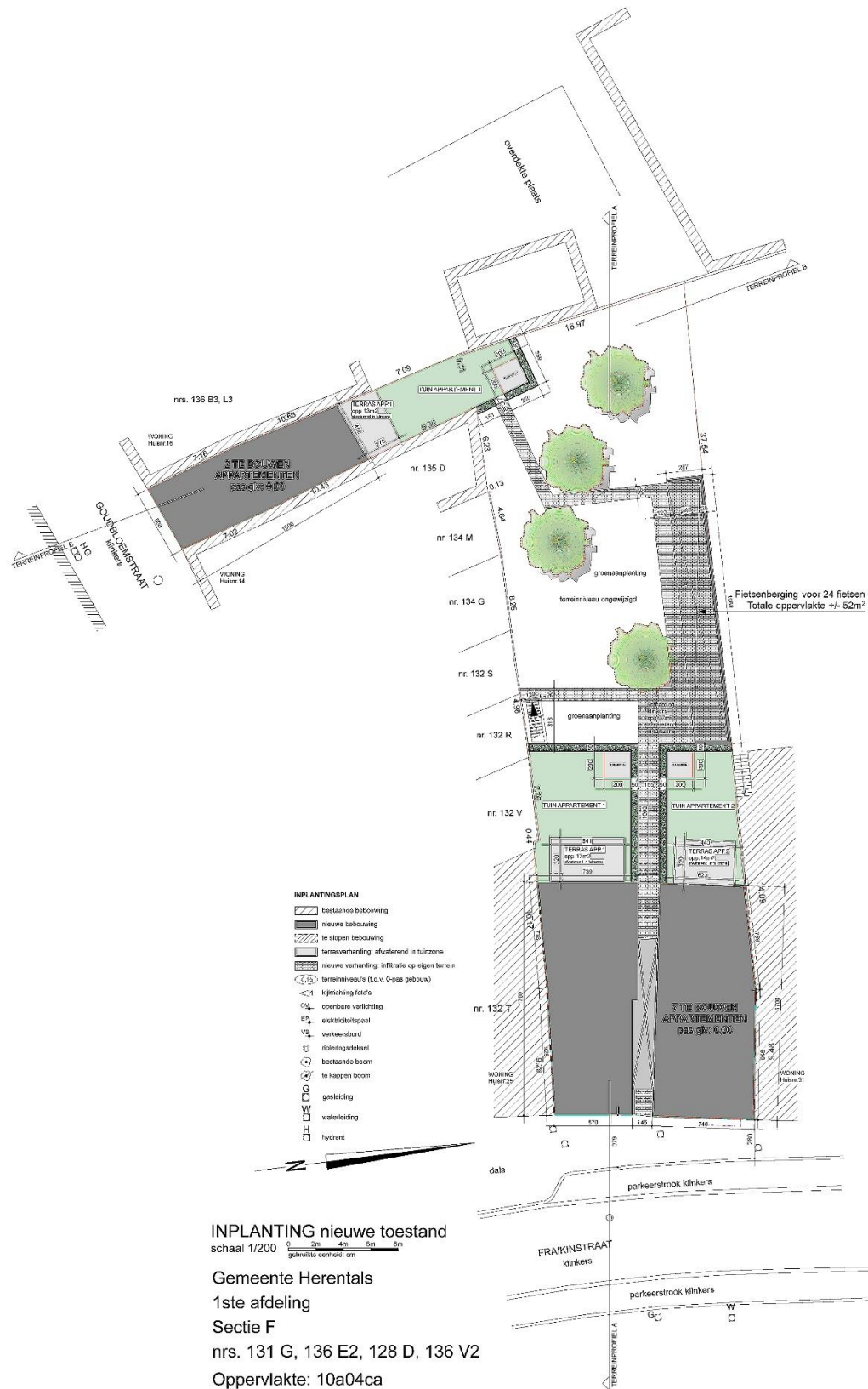
Op het terrein wordt de bouw van appartementen en een fietsenberging voorzien (Figuur 3). Daarvoor wordt de bestaande bebouwing in het onderzoeksgebied gesloopt. Er worden zeven appartementen opgetrokken aan de straatkant van de Fraikinstraat, in het oosten van het terrein. In het binnengebied wordt een fietsenstalling opgericht.

Tussen de appartementen in het oosten komt een overbouwde doorgang naar het binnengebied. Ten noorden daarvan wordt een gemeenschappelijke hal voorzien met een trap en een lift (Figuur 4). De liftput zal een diepte hebben van 1,20 m. Langs de westzijde van de appartementen komen twee tuinen met een tuinhuisje en terras.

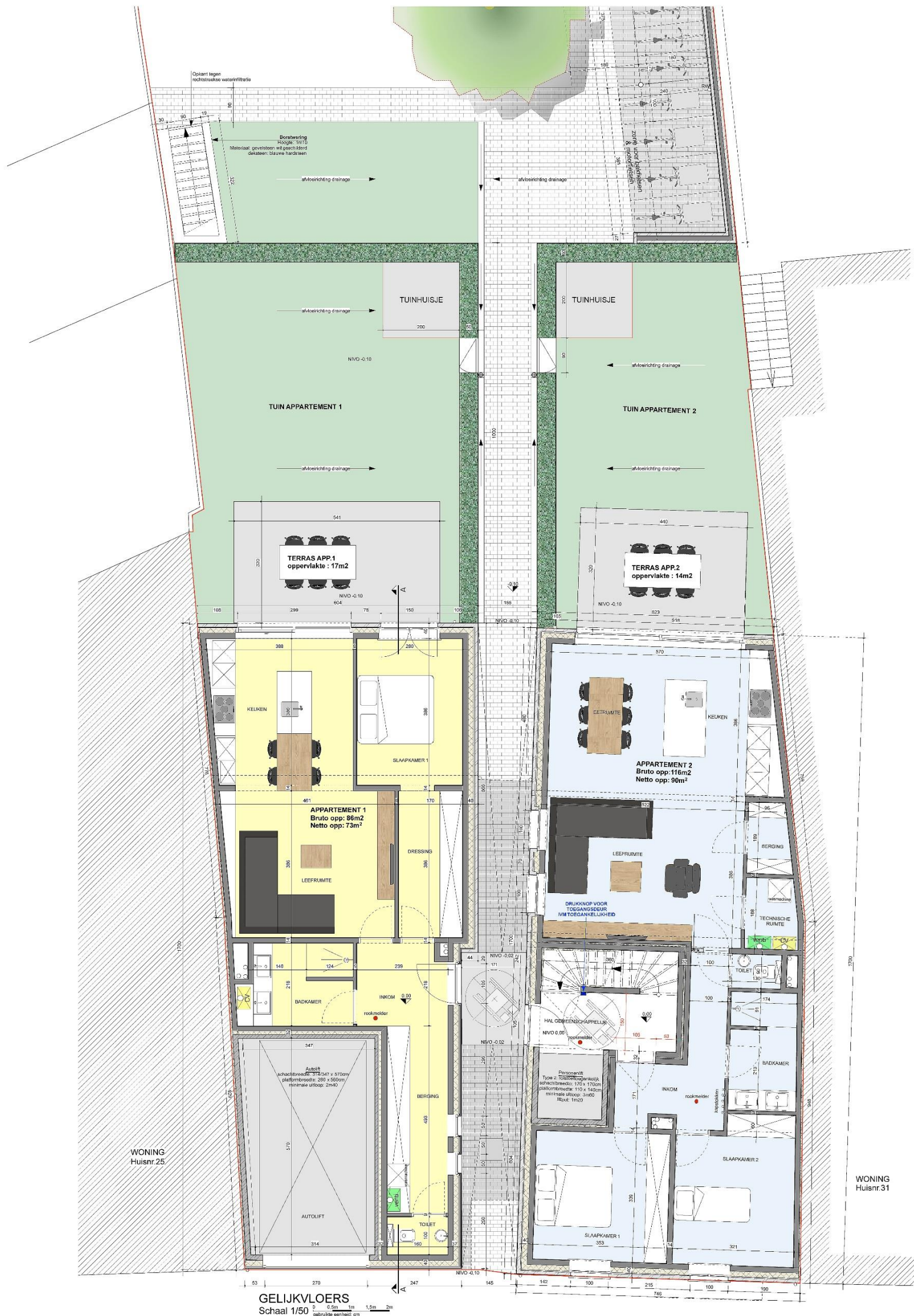
In het binnengebied wordt groenaanplanting voorzien en in het noorden wordt een fietsenberging (ca. 52 m²) voor minimaal 24 fietsen gebouwd (Figuur 5). Over een oppervlakte van 77 m² worden klinkers aangelegd, die zullen afwateren in de tuinzone.

Onder de appartementen en tuinen aan de Fraikinstraat wordt een kelder voor ondergronds parkeren met autolift gebouwd (Figuur 6). In de kelder worden ook bergingsruimtes en een meterlokaal ingericht. Verder wordt er riolering aangelegd. De kelder zal een verstoringdiepte veroorzaken van ca. 3,25 m onder het maaiveld (Figuur 8). De fietsenstalling in het binnengebied wordt gebouwd op funderingen met een verstoringdiepte tot ca. 80 cm onder het maaiveld (Figuur 7 en Figuur 9).

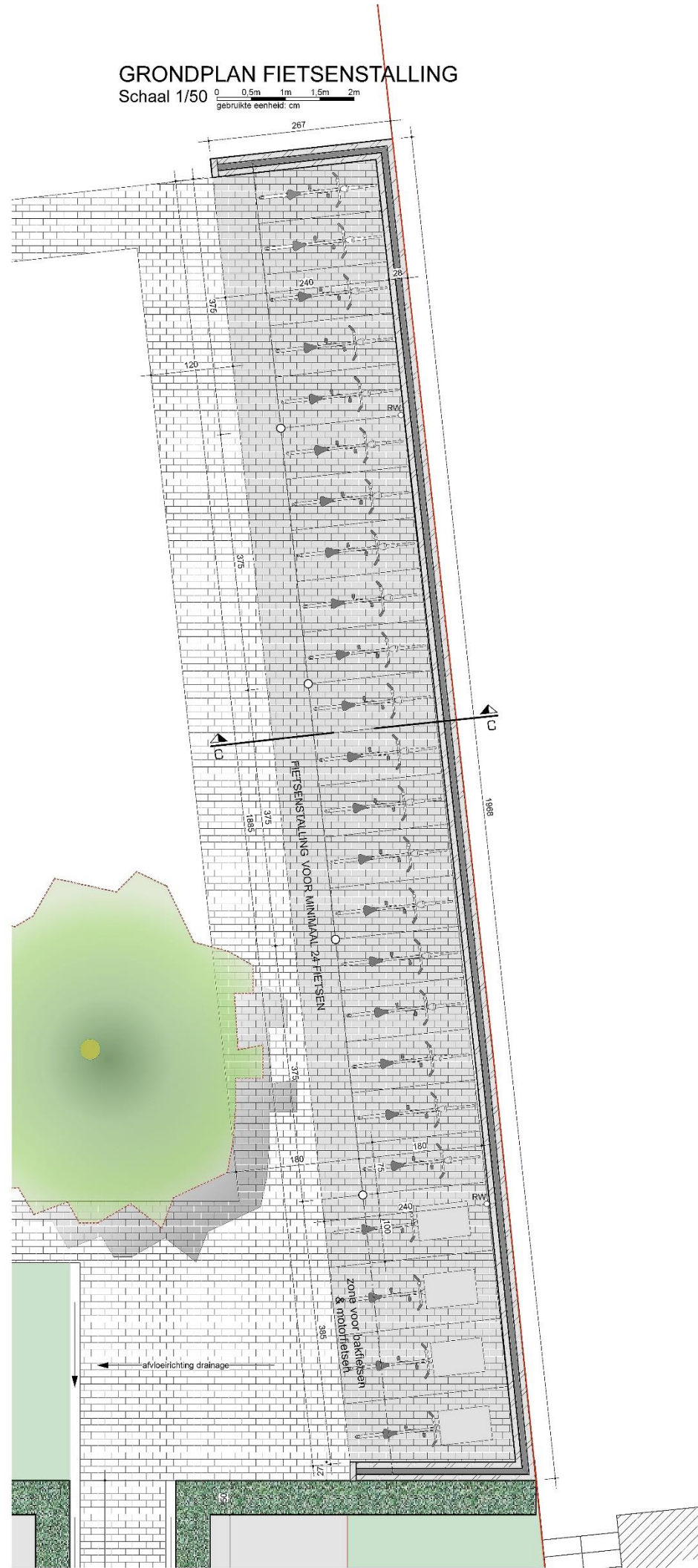
In de groenzone in het binnengebied worden een regenwaterput van 10.000 liter en drie infiltratieputten van 3000 liter voorzien. In het oosten van de kelder aan de Fraikinstraat wordt een septische put van 6500 liter voorzien. De verstoringdiepte van de putten zal ca. 1,5 à 2 m onder het maaiveld bedragen.

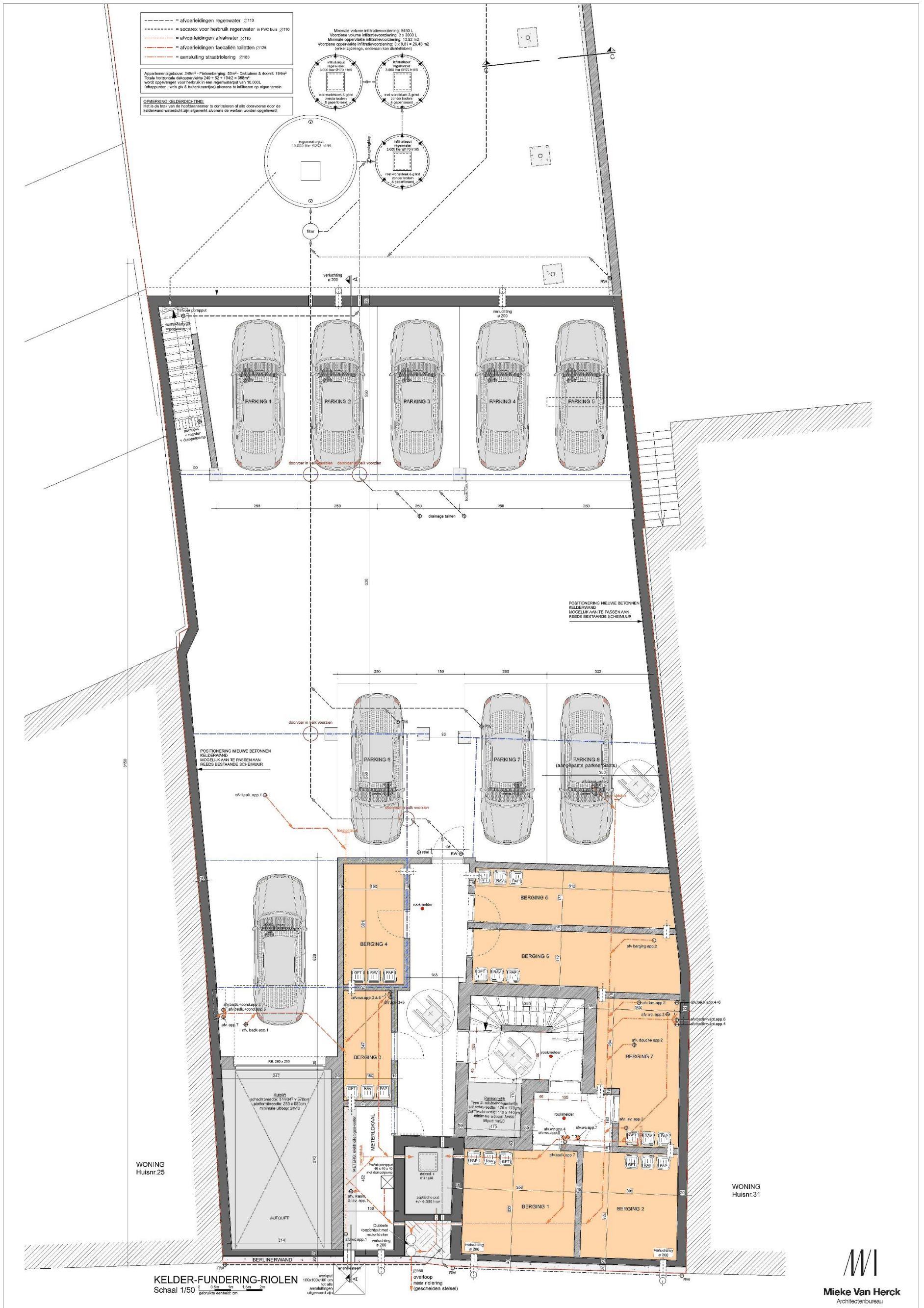
Figuur 3: Inplantingsplan nieuwe toestand (Architectenbureau Mieke Van Herck)

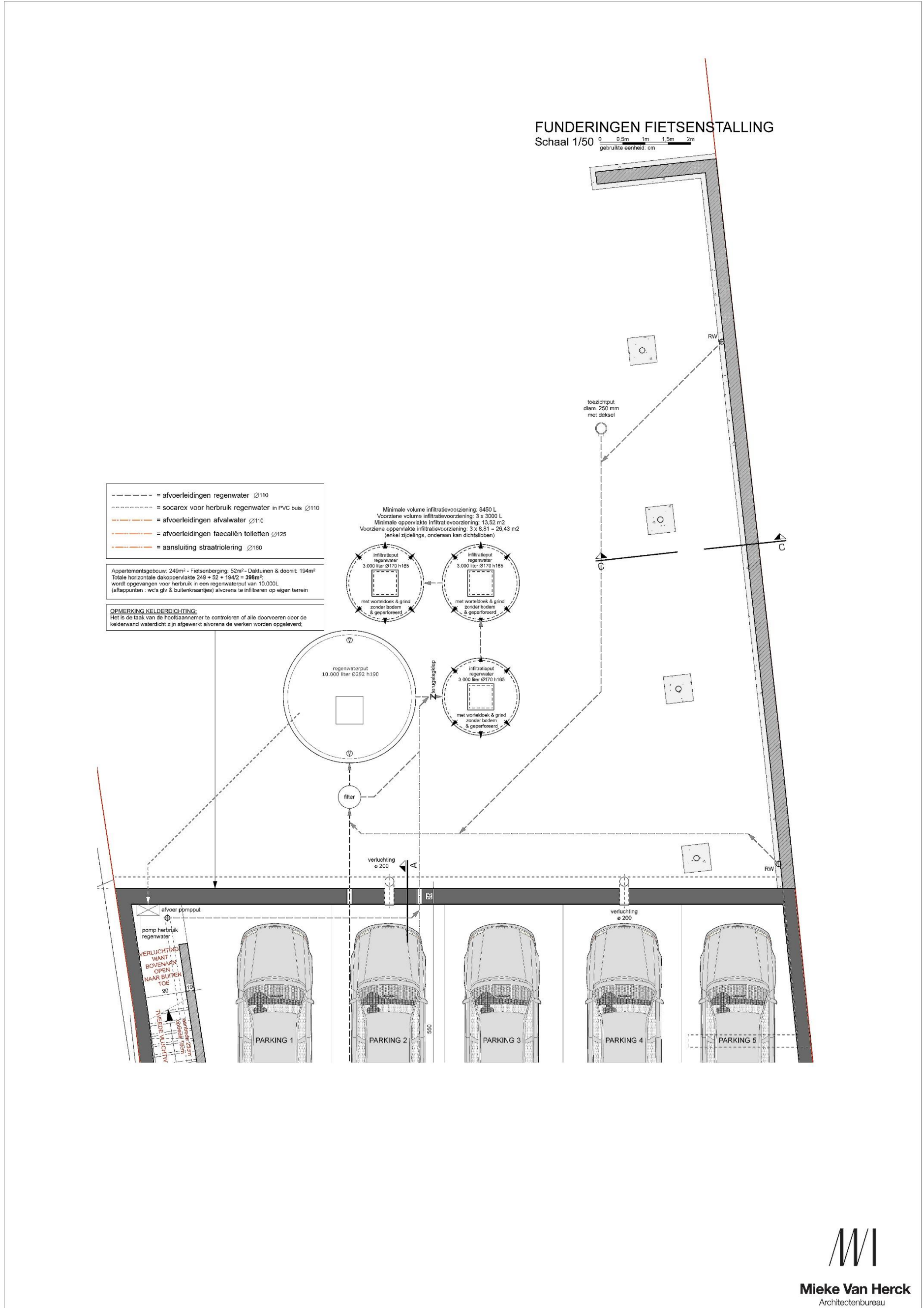
Figuur 4: Gelijkvloers appartementen Fraikinstraat (Architectenbureau Mieke Van Herck)

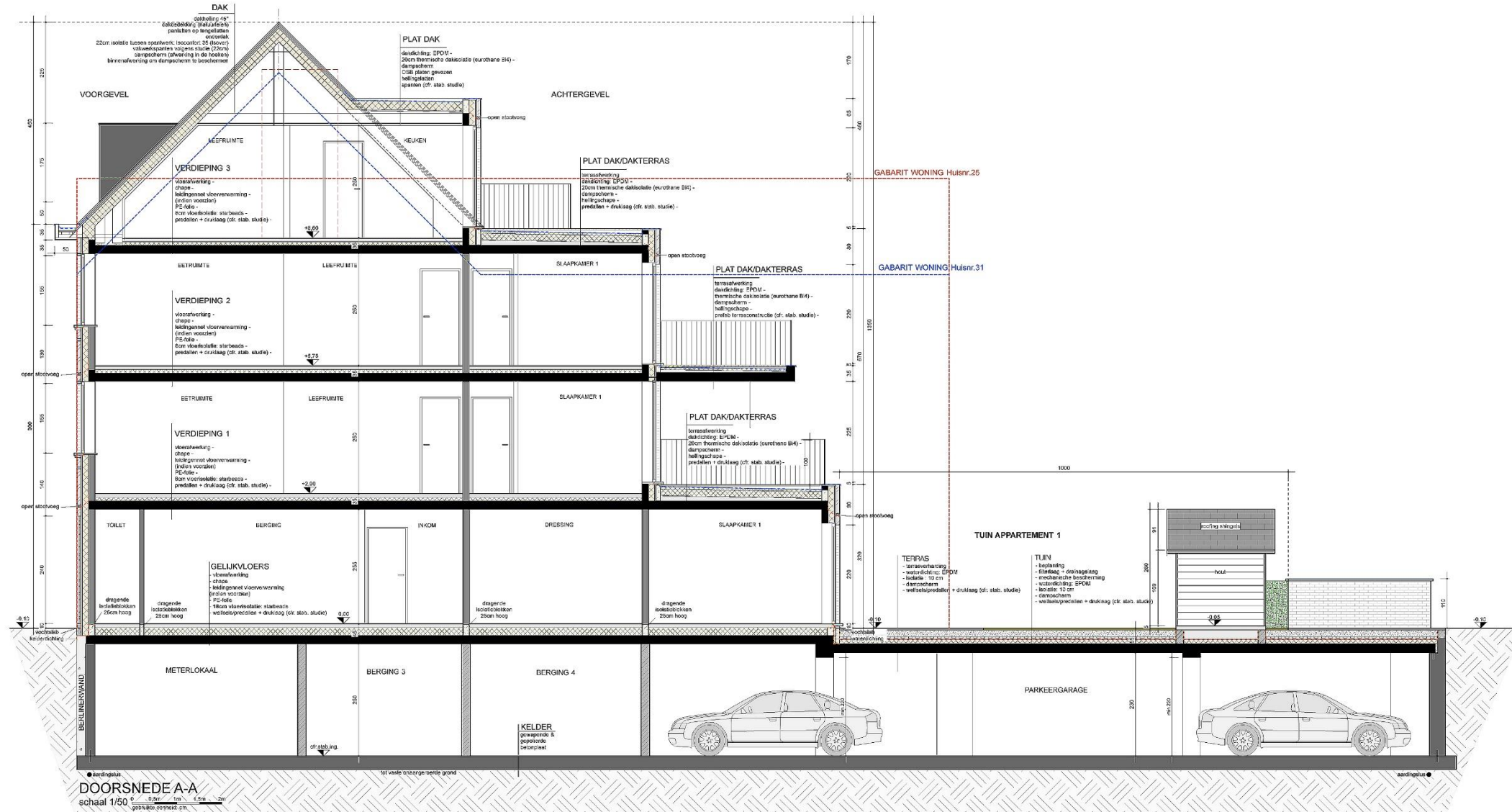
Figuur 5: Grondplan fietsenstalling (Architectenbureau Mieke Van Herck)

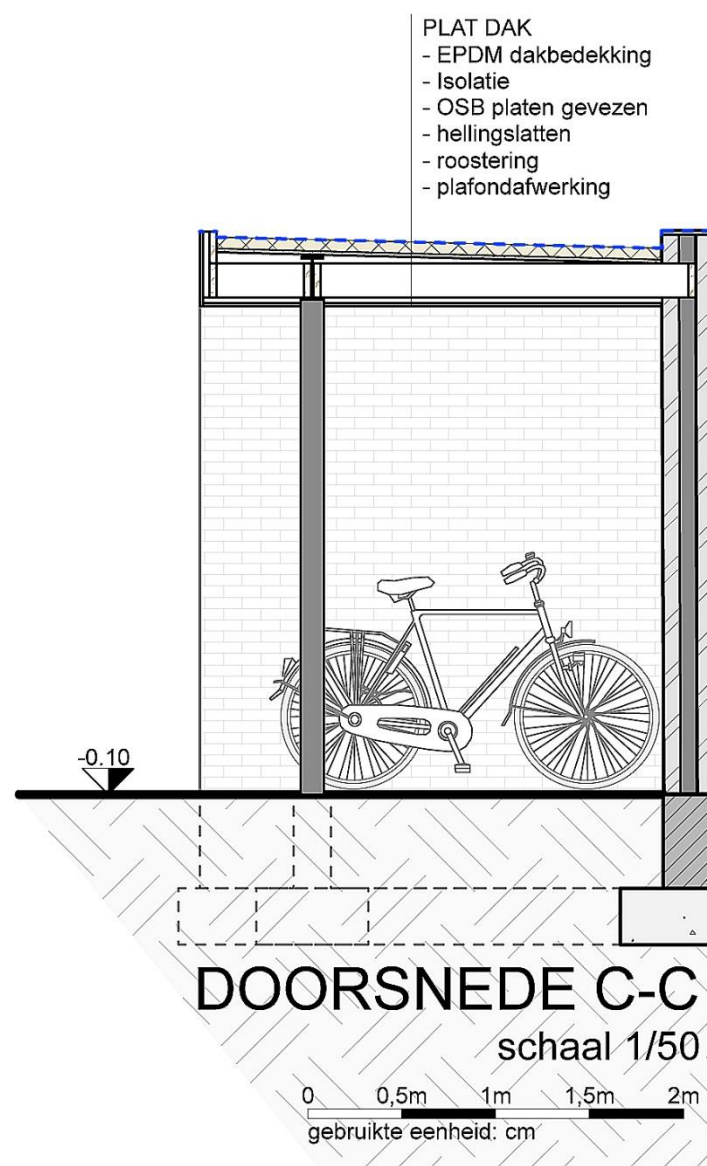
Figuur 6: Kelder, fundering en rielen appartementen Fraikinstraat (Architectenbureau Mieke Van Herck)

Figuur 7: Funderingen fietsenstalling (Architectenbureau Mieke Van Herck)

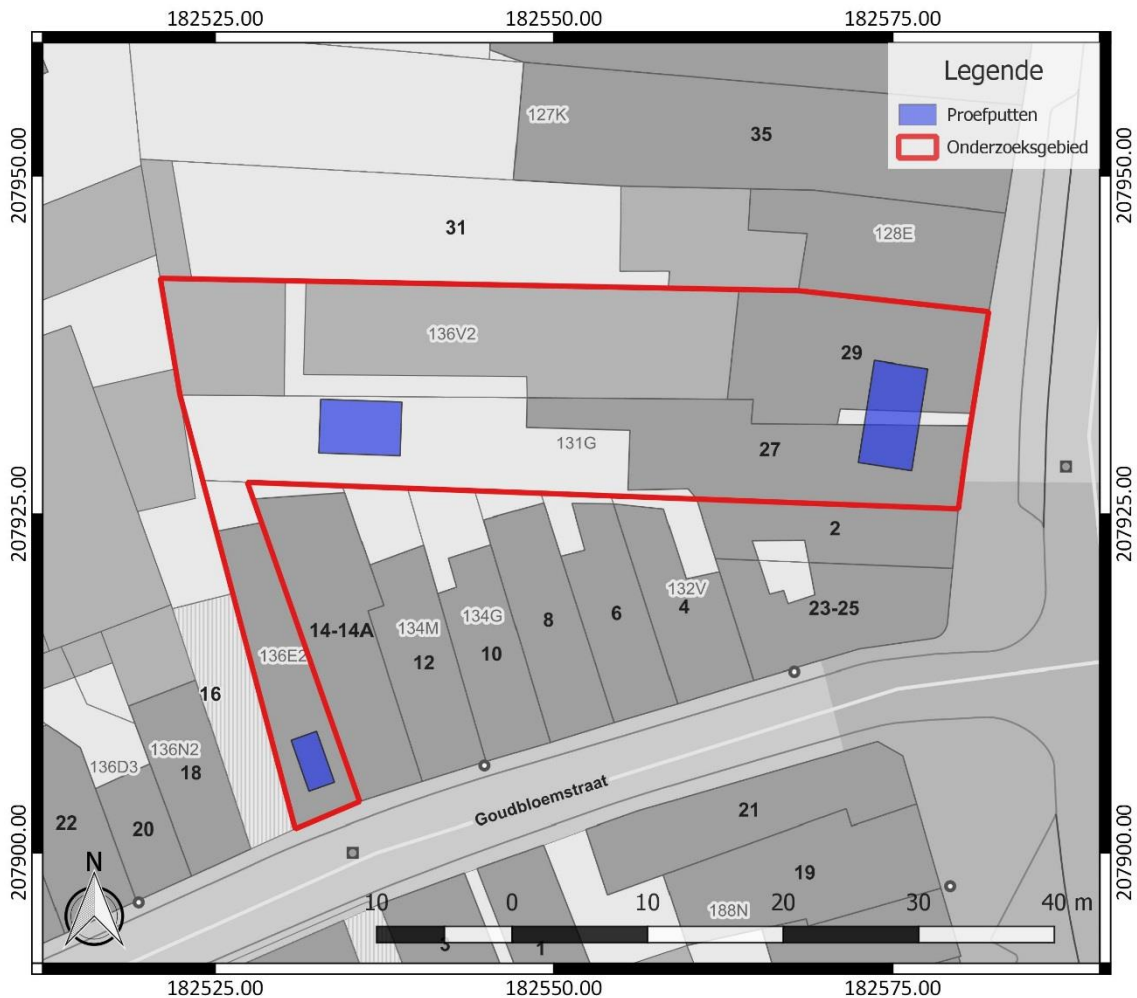
Figuur 8: Doorsnede A-A (Architectenbureau Mieke Van Herck)

Figuur 9: Doorsnede C-C (Architectenbureau Mieke Van Herck)

2.2.3 Werkwijze en strategie

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden was een proefputtenonderzoek aangewezen. Het is de meest geschikte onderzoeksmethode om het nodige inzicht te bieden in de stratigrafie, de aard, de omvang, de bewaringstoestand en het potentieel van het aanwezige bodemarchief. Er werden drie werkputten aangelegd. De werkputten waren 4 x 6 m groot. Oorspronkelijk was aan de Goudsblomstraat ook de uitvoering van een proefput voorzien. Omdat het hier aanwezige gebouw behouden blijft, kon de proefput niet uitgevoerd worden.

Figuur 10: Oorspronkelijke inplanting van de proefputten (blauw), weergegeven op het GRB (www.geopunt.be) (Reyns 2020, 6, fig. 3)

Voorafgaand aan het proefputtenonderzoek werd de uitbraak van ondergrondse massieven begeleid. Dit vond plaats op 19 maart 2021. Aan de straatzijde bleken zich twee recente kelders te bevinden.

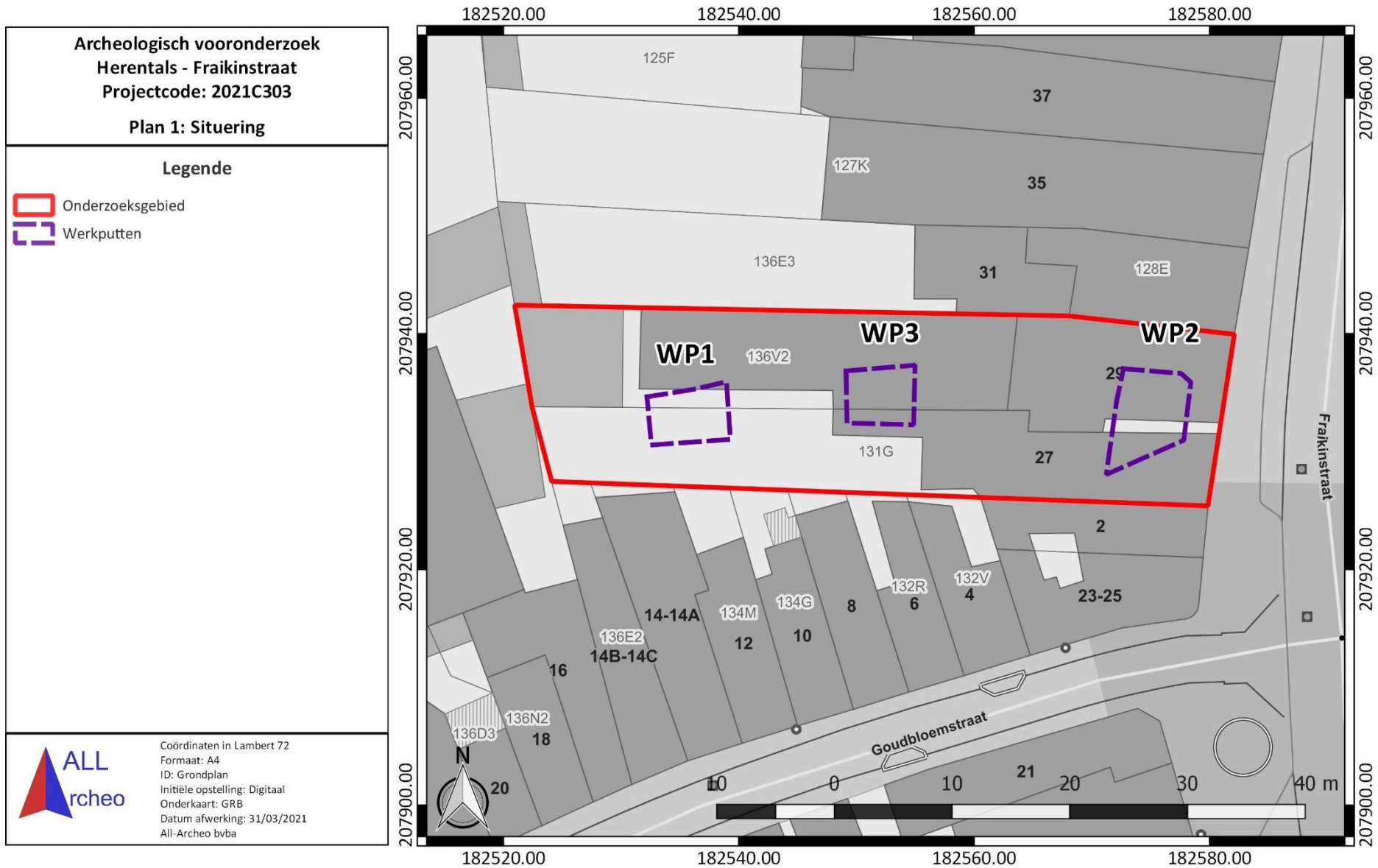
Figuur 11: Zicht op een kelder aan de straatzijde

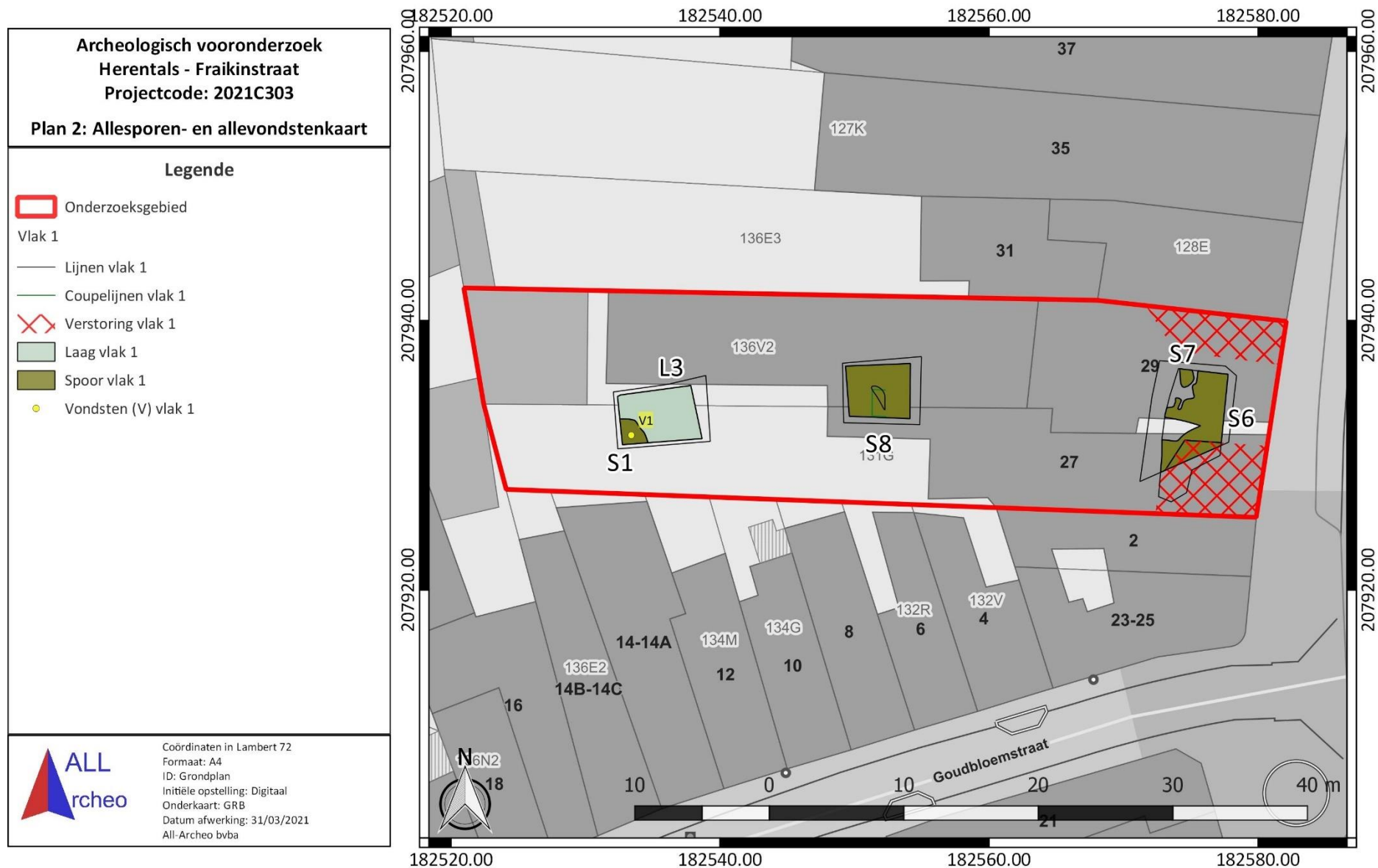
Figuur 12: Zicht op een kelder aan de straatzijde

Relevante archeologisch niveaus bevonden zich op een diepte tussen 77 cm en 1,82 m onder het maaiveld of op een hoogte tussen 13,91 en 12,11 m TAW. Dit verschil in hoogte is te wijten aan het feit dat het terrein afhelt naar het westen toe. In totaal werden acht sporen geregistreerd.

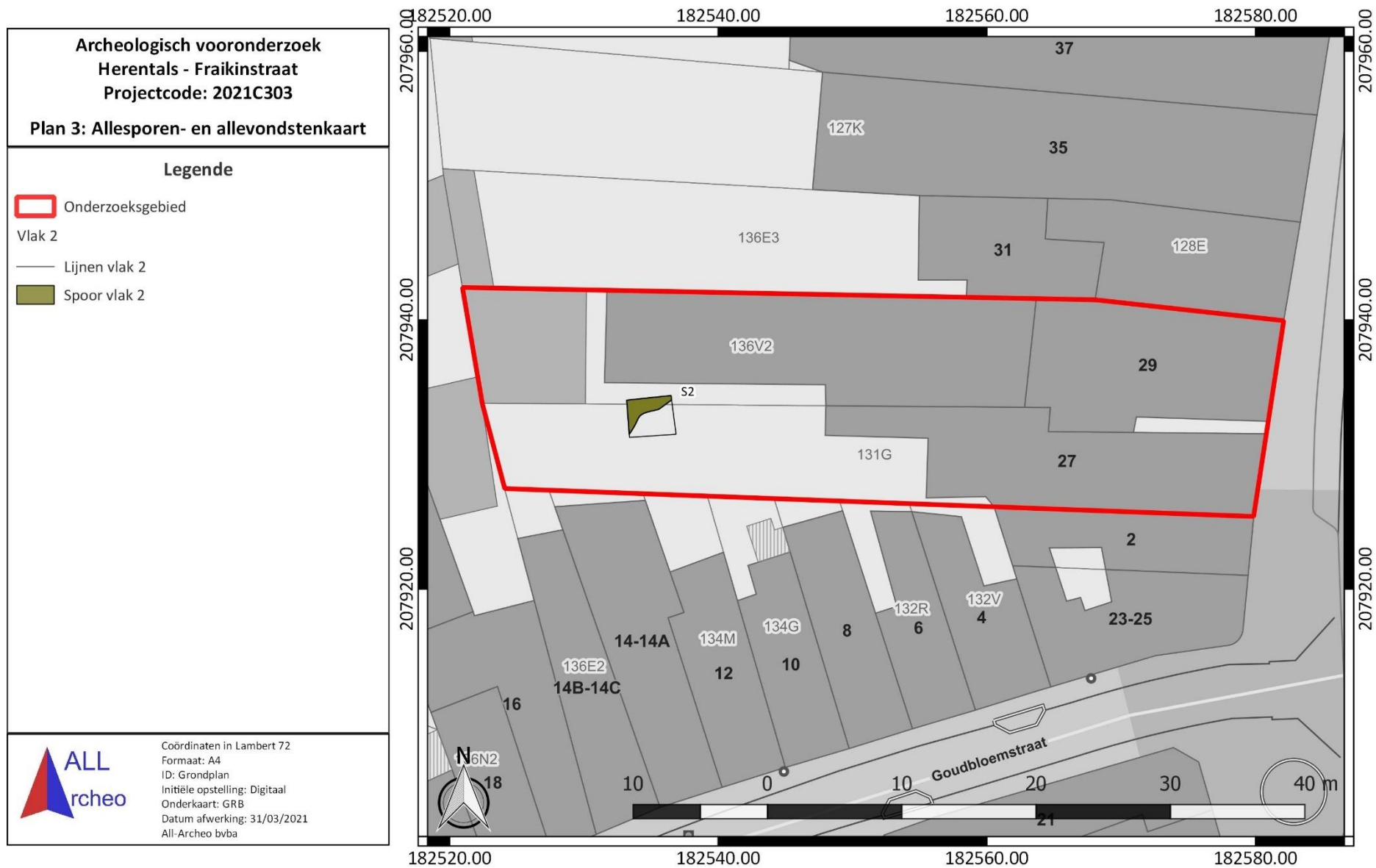
De diepte van de vlakken waarop sporen of vondstenconcentraties aanwezig zijn, werd door de veldwerkleider bepaald op basis van de vraagstelling en onderzoeksdoelen uit het programma van maatregelen.

Figuur 13: Situering proefputten, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Figuur 14: Allesporen- en alle vondstenkaart vlak 1, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Figuur 15: Allesporen- en alle vondstenkaart vlak 2, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.3 Assessmentrapport

2.3.1 Methoden, technieken en criteria bij het assessment

Er werden op twee locaties vondsten aangetroffen tijdens het onderzoek. Het conservatie-assessment werd uitgevoerd door de veldwerkleider. Er zijn geen archeologische vraagstellingen die aan de hand van staalname voor natuurwetenschappelijk materiaal onderzocht dienden te worden. Het assessment van de sporen werd uitgevoerd op basis van de plannen, profieltekeningen, foto's en spoorbeschrijvingen.

Door middel van proefputten werd een oppervlakte opengelegd van 75 m². Dit is 8,4 % van de te onderzoeken zone. Dit is meer dan de te onderzoeken zone die voorzien was in het programma van maatregelen.⁵

2.3.2 Assessment van de vondsten

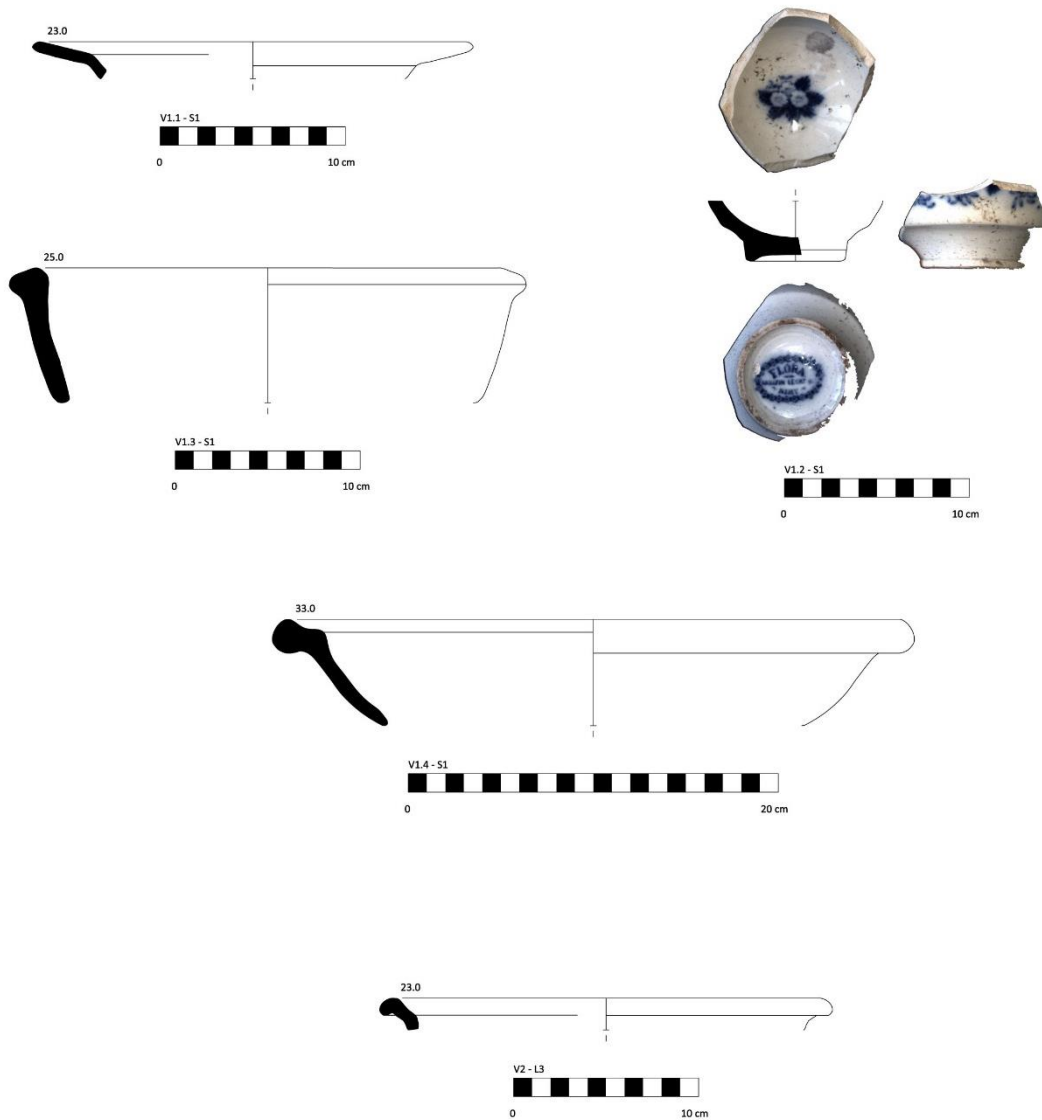
Zoals reeds gezegd, werden op twee locaties vondsten geregistreerd tijdens het onderzoek. Een eerste reeks vondsten werd aangetroffen in kuil S1. Het betreft een randfragment en een wandfragment van een bord in industrieel wit aardewerk, een bodemfragment van een kom in industrieel wit aardewerk en drie randfragmenten van twee verschillende kommen in rood geglaazuurd aardewerk. De vondsten dateren het spoor in de nieuwste tijd.

Figuur 16: Foto vondsten

Een tweede vondst is te interpreteren als een randfragment grijs aardewerk. Het gaat vermoedelijk om een grape en is wellicht te dateren in de late middeleeuwen. De vondst is afkomstig uit laag 3 en dateert de laag daarmee in de late middeleeuwen of mogelijk nog de nieuwe tijd.

⁵ Reyns 2020, 6

Figuur 17: Tekening vondsten

2.3.3 Assessment van stalen

Er zijn geen archeologische vragenstellingen die aan de hand van staalname voor natuurwetenschappelijk materiaal onderzocht dienden te worden. Er is dus geen natuurwetenschappelijk onderzoek nodig.

2.3.4 Conservatie assessment

De vondst bevindt zich in een goede staat. Indien de vondsten in een stabiele omgeving bewaard worden, is geen bijkomende conservatie nodig.

2.3.5 Assessment van de landschappelijke ligging

De site kent een beperkte complexe verticale stratigrafie (Figuur 19). In de drie aangelegde werkputten werden telkens profielwanden geregistreerd. Ter hoogte van werkputten 2 en 3 zijn de bodemprofielen verstoord en daarom weinig relevant. Daarom beperken we de bespreking van de vastgestelde stratigrafie tot de bespreking van werkput 1.

Bovenaan in werkput 1 werd een ca. 30 cm dikke tuinaardelaag vastgesteld. Daaronder bevindt zich laag 1. Die wordt gevolgd door laag 2. Onder laag 2 bevindt zich laag 3. Lagen 1, 2 en 3 zijn humeuze opgebrachte lagen die we interpreteren als tuinaardelagen. Een vondst uit laag 3 maakt het mogelijk voor ons om de laag in de late middeleeuwen te dateren.

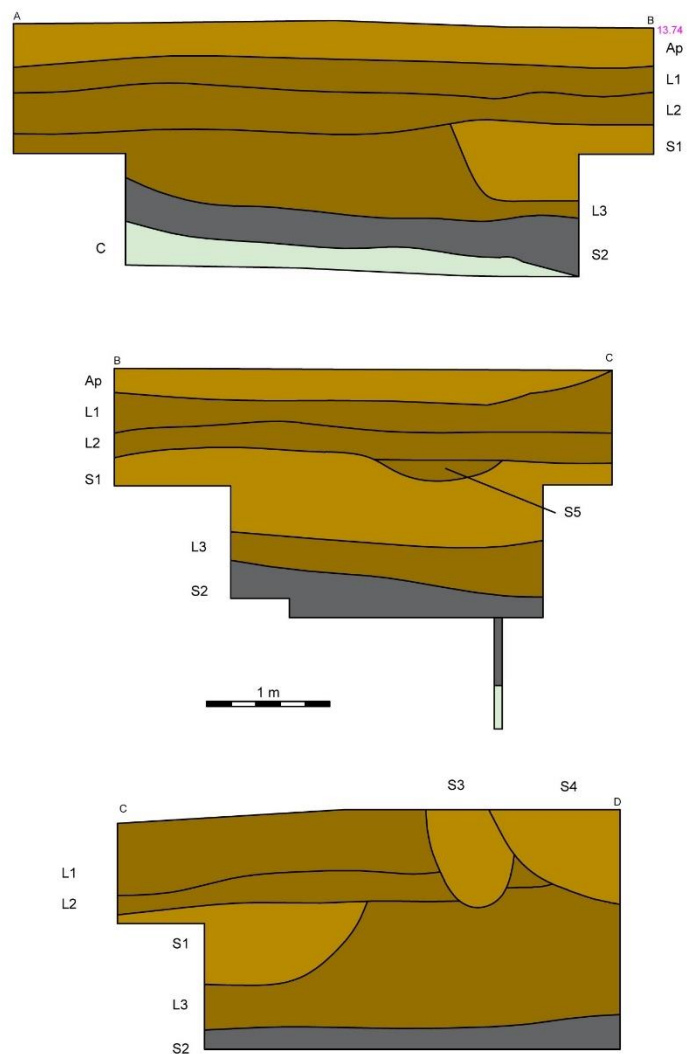
Door laag 3 is spoor 1 gegraven, een kuil uit de nieuwste tijd. S5 is een kuil die door spoor 1 gegraven is. Onder laag 3 kwam tot slot nog S2, een begraven ploeglaag aan het licht. Ze geeft aan dat het westen van het onderzoeksgebied oorspronkelijk deel uitmaakte van een natte depressie die in de loop der tijd – wellicht vanaf de late middeleeuwen - opgehoogd is.

De C horizont manifesteert zich als groen, glauconiethoudend zand en vangt aan op een diepte van ca. 1,6 m onder het maaiveld ter hoogte van werkput 1. In werkput 2, in het oosten van het onderzoeksgebied, werd de C horizont al vastgesteld op een diepte van ca. 94 cm onder het maaiveld ter hoogte van werkput 2. De C horizont is hier donkergeel. Dit verschil in diepte en in uitzicht wijst er opnieuw op dat het terrein oorspronkelijk sterk afliep naar het westen toe en dat de eigenschappen van de bodem in het westen van het onderzoeksgebied erg nat waren.

Figuur 18: Werkput 1, profiel 1 AB

WP1 VL1 PR1

Archeologisch
vooronderzoek
2021C303

ID: Profiel- en coupetekeningen 1
 Formaat: A4
 Datum aanmaak: 29/03/2021
 Datum afwerking: 31/03/2021

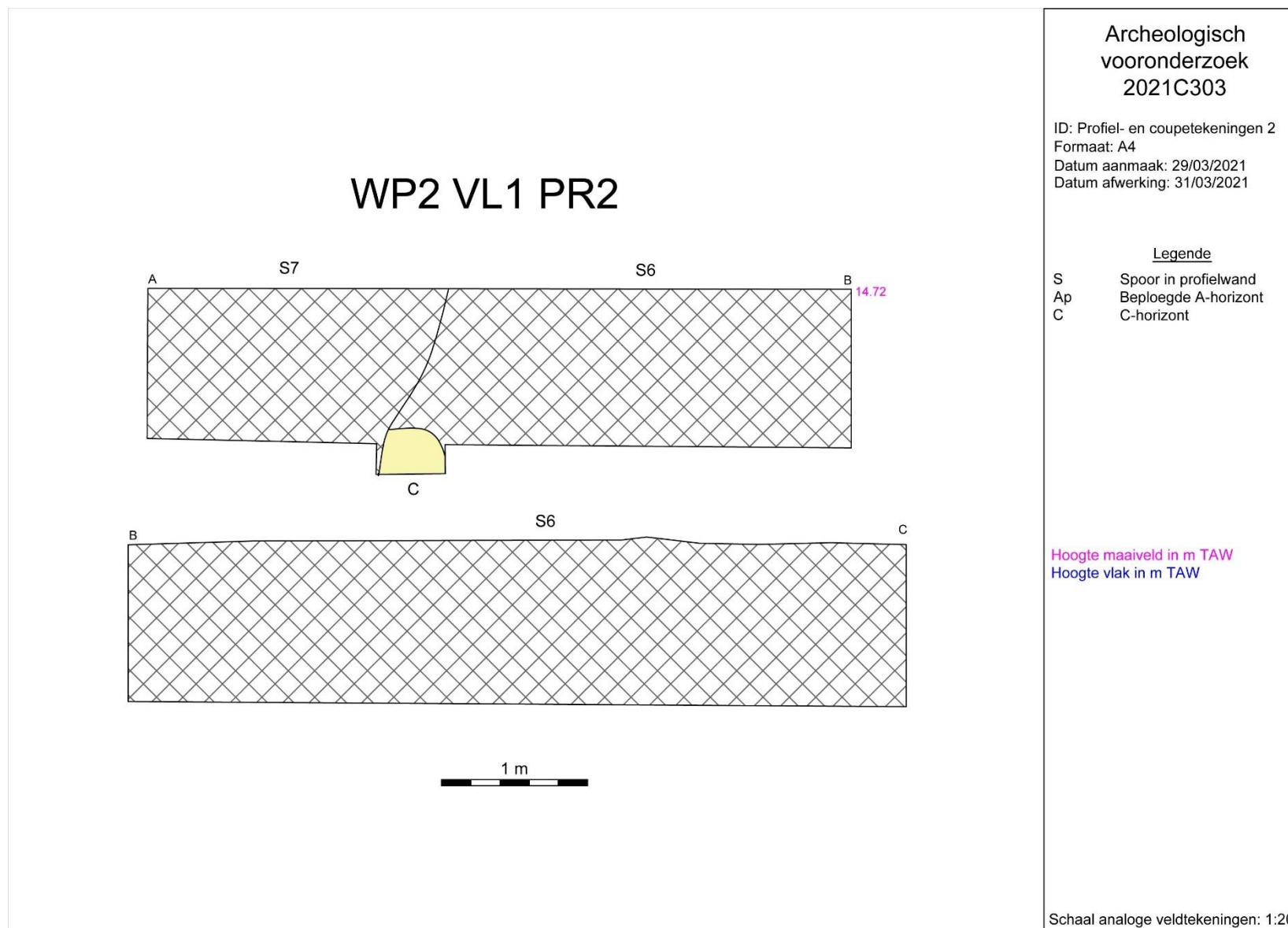
Legende

- S Spoor in profielwand
- Ap Beploegde A-horizont
- C C-horizont

Hoogte maaiveld in m TAW
 Hoogte vlak in m TAW

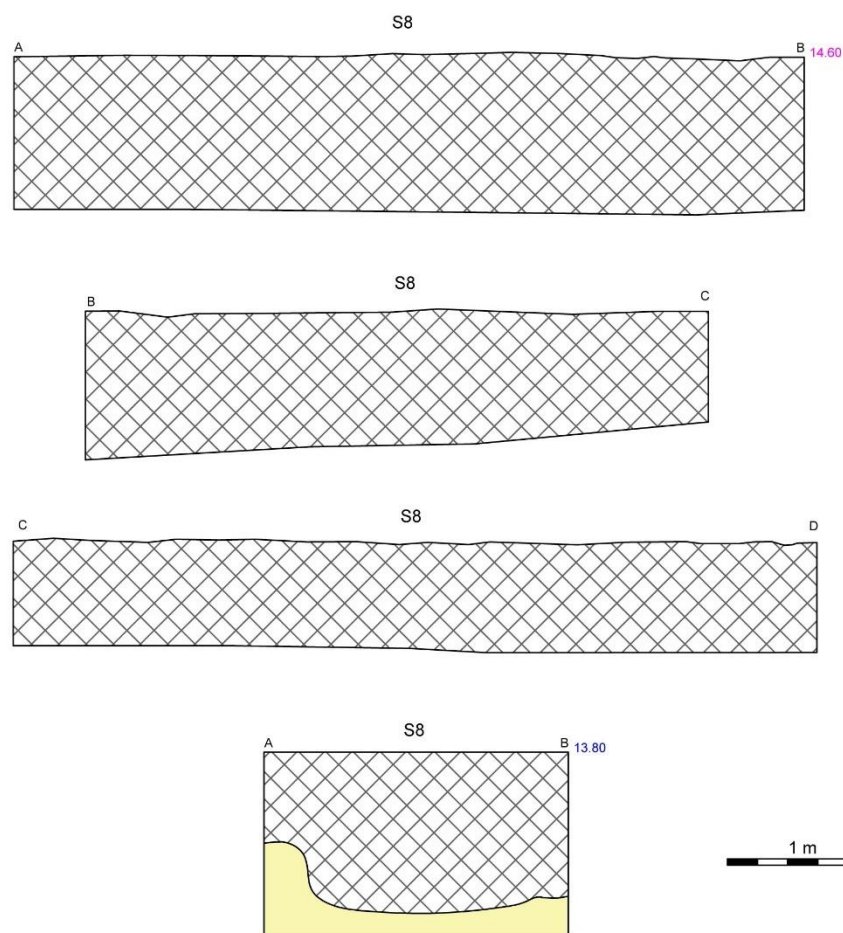
Schaal analoge veldtekeningen: 1:20

Figuur 19: Profiel- en coupetekeningen werkput 1

Figuur 20: Profiel- en coupetekeningen werkput 2

WP3 VL1 PR3

Archeologisch
vooronderzoek
2021C303

ID: Profiel- en coupetekeningen 3
Formaat: A4
Datum aanmaak: 29/03/2021
Datum afwerking: 31/03/2021

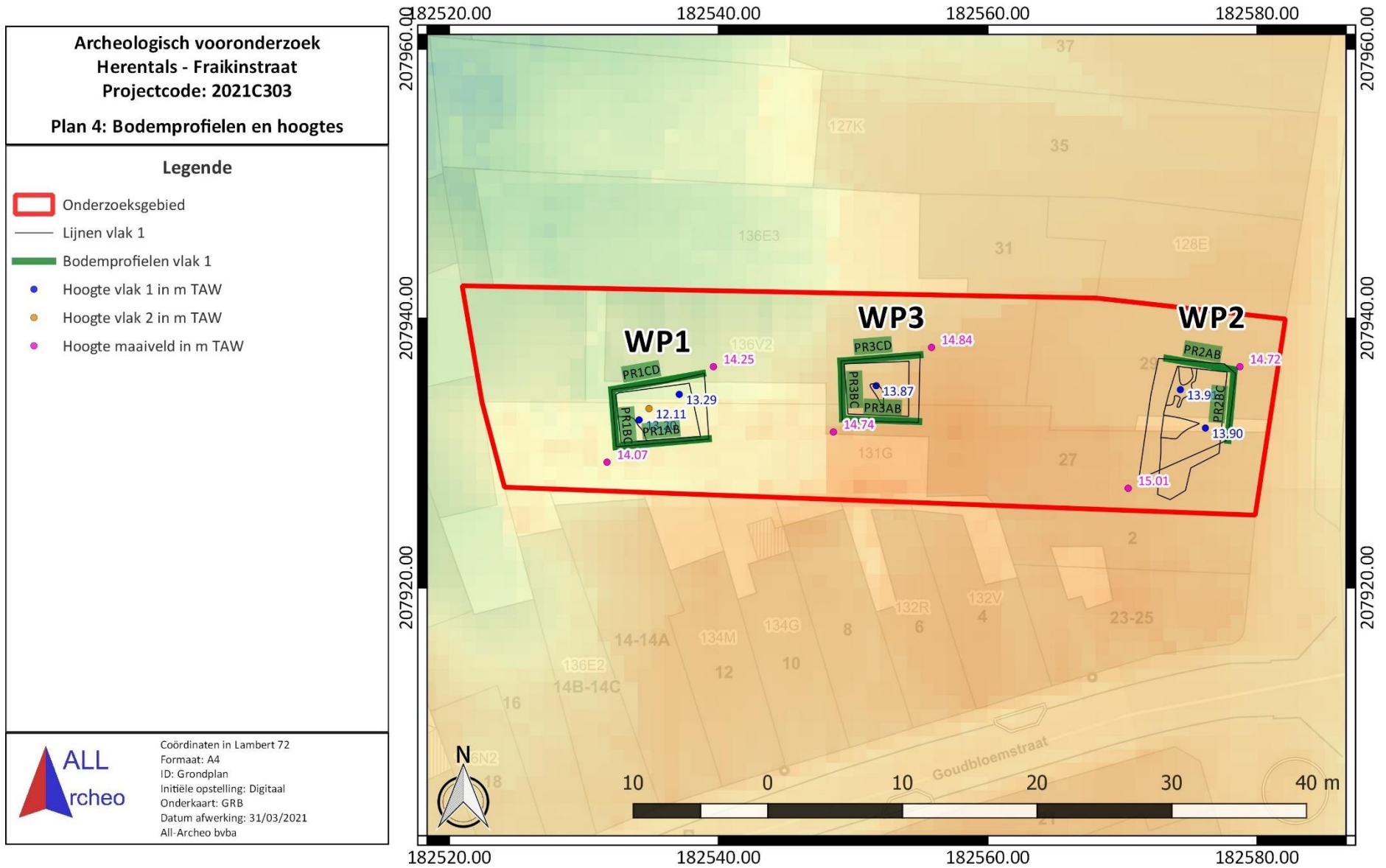
Legende

S Spoor in profielwand
Ap Beploegde A-horizont
C C-horizont

Hoogte maaiveld in m TAW
Hoogte vlak in m TAW

Schaal analoge veldtekeningen: 1:20

Figuur 21: Profiel- en coupetekeningen werkput 3

Figuur 22: Profielen en hoogtes, weergegeven op het DTM Vlaanderen II 1 m (www.geopunt.be)

2.3.6 Assessment van sporen

De site kent slechts een beperkte complexe verticale stratigrafie. De aangetroffen sporen worden per functionele categorie besproken. In totaal werden acht sporen geregistreerd. Het betreft kuilen, verstoringen en een natuurlijke laag.

2.3.6.1 Natuurlijke laag

S2 werd oorspronkelijk geïnterpreteerd als een spoor, maar lijkt eerder geïnterpreteerd te moeten worden als het restant van een oude, begraven ploeglaag. De laag volgt de oorspronkelijke topografie van het terrein. Ten noordwesten van het onderzoeksgebied is nog steeds een depressie te zien in het landschap.

Figuur 23: Spoor 2 (rechts)

2.3.6.2 Kuilen

De meeste sporen die aangetroffen zijn, interpreteren we als kuilen. In de meeste gevallen hebben ze een puinrijke vulling. In dat geval spreken we van puinkuilen. De kuilen zijn rond van vorm en variëren sterk in grootte.

S1 bevatte vondstmateriaal, op basis waarvan we de vulling van de kuil in de nieuwste tijd dateren. De overige kuilen S3, S4 en S5 zijn stratigrafisch jonger dan S1, waardoor we ze ook in de nieuwste tijd dateren.

Figuur 24: S1

2.3.6.3 Verstoringen

Tot slot troffen we ook nog drie verstoringen aan: S6, S7 en S8. Ze bevinden zich in het oosten van het onderzoeksgebied en tonen aan dat het bodemarchief er ernstig verstoord is. De verstoring is dermate omvangrijk in oppervlakten als in diepte dat we in deze zone geen relevante archeologische resten meer verwachten.

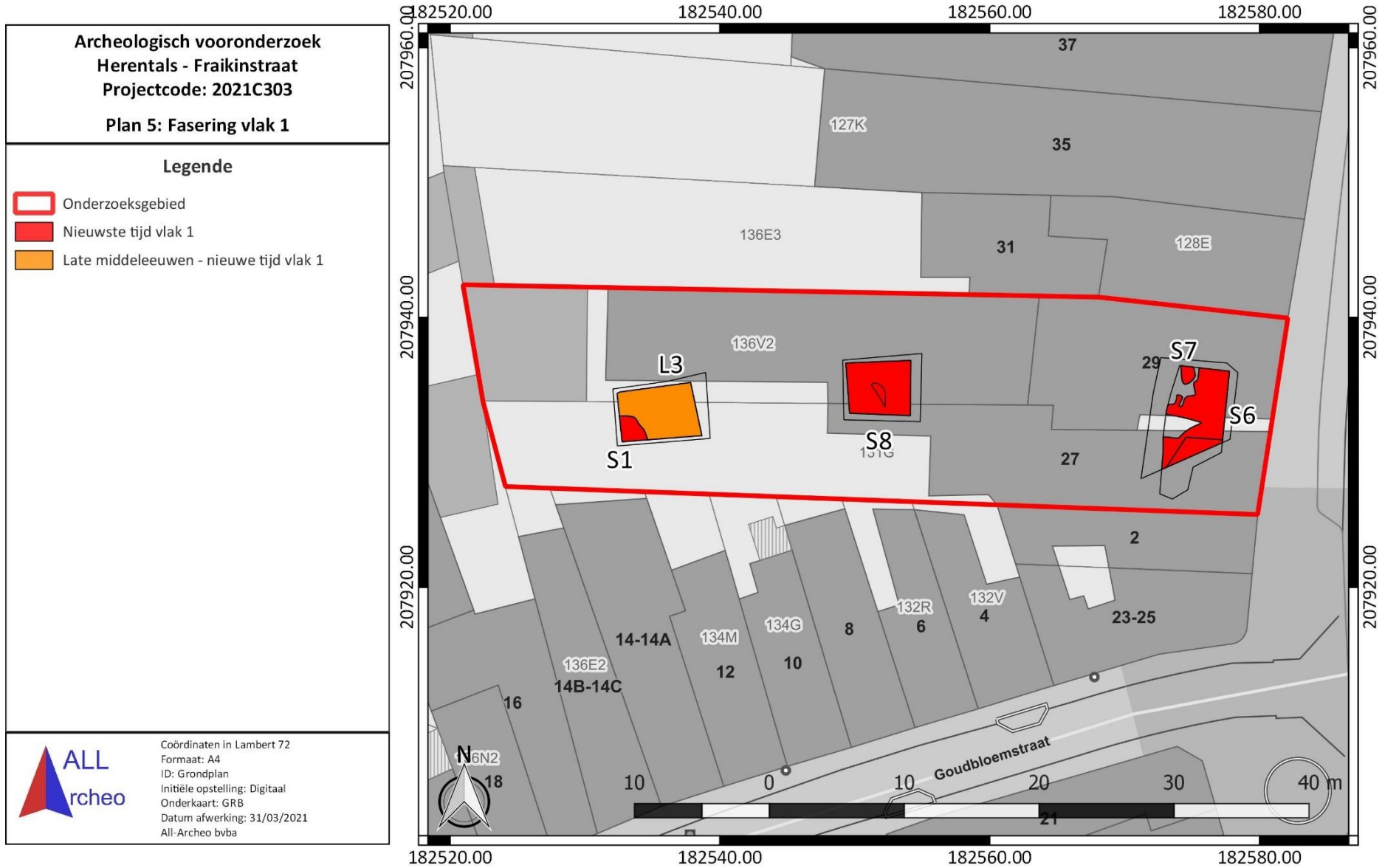

Figuur 25: Zicht op verstoringen S6 en S7 in werkput 2

Figuur 26: Coupe op verstoring S8

Ter hoogte van S8 in werkput 3 maakten we een coupe op de verstoring om in te schatten wat de diepte van de verstoring was. De verstoring liep er door tot 1,94 m onder het maaiveld ter hoogte van werkput 3. Uit de coupe blijkt duidelijk dat de verstoring de C horizont aangetast heeft.

Figuur 27: Fasering vlak 1, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.3.7 Assessment van het onderzochte gebied

Na uitvoering van de voorgaande stappen kunnen de onderzoeksvragen beantwoord worden.

- Hoe ziet de stratigrafie er binnen het onderzoeksgebied uit?
 - o De vastgestelde stratigrafie ter hoogte van werkput 1 bestaat uit een opeenvolging van humusrijke ophogingslagen die we interpreteren als tuinlagen. L3 dateert uit de late middeleeuwen of mogelijk nog de nieuwe tijd. De bovenliggende lagen 1 en 2 dateren uit de nieuwste tijd. Onder laag 3 kwam nog een begraven ploeglaag voor die we in de late middeleeuwen dateren.
 - o Ter hoogte van de andere twee werkputten is de stratigrafie sterk verstoord, waardoor geen uitspraken meer gedaan kunnen worden over de oorspronkelijk aanwezige stratigrafie.

- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
 - o Aan de straatzijde werd de C horizont vastgesteld op een diepte van ca. 94 cm onder het maaiveld. Mogelijk bevond de C horizont zich hier oorspronkelijk hoger, maar is dit niet meer vast te stellen omwille van de hoge graad van verstoring.
 - o Aan de westzijde van het onderzoeksgebied werd de C horizont vastgesteld op een diepte van 1,6 m onder het maaiveld. Het is duidelijk dat de topografie oorspronkelijk sterk afhelde van oost naar west. De bodem in het westen van het onderzoeksgebied bleek ook erg nat en is daarom in het verleden ook sterk opgehoogd.

- Wat is de bewaringstoestand van het bodemarchief?
 - o De bewaringstoestand van het bodemarchief is ter hoogte van werkputten 2 en 3 slecht te noemen. Er werd een hoge mate van verstoring vastgesteld, waardoor de kans klein geacht wordt dat zich hier nog oudere resten bevinden. Indien ze zich hier nog bevinden is hun ruimtelijke samenhang zo sterk verstoord dat hun potentieel op kennisvermeerdering slechts laag is.
 - o In het westen van het onderzoeksgebied is het bodemarchief wel goed bewaard gebleven. Hier zitten we dan weer met erg natte bodemeigenschappen. Dit deel van het terrein maakte in het verleden duidelijk deel uit van een natte depressie. Die is vandaag de dag nog steeds te zien in het DTM. De topografie daalt nog verder naar het noordwesten toe. Omwille van de natte bodemeigenschappen in deze zone verwachten we er evenmin nog relevante archeologische resten.

- Waar bevindt zich de grondwaterspiegel?
 - o Ter hoogte van vlak 2 in werkput 1 werd de grondwaterspiegel vastgesteld. Die bevindt er zich op ongeveer 1,80 m onder het maaiveld.

- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
 - o De vastgestelde archeologische sporen zijn hoofzakelijk kuilen. Alle kuilen zijn te dateren in de nieuwste tijd. De kuilen zijn aangetroffen in het westen van het onderzoeksgebied.
 - o Ook de vastgestelde verstoringen zijn te dateren in de nieuwste tijd. Ze zijn aanwezig in het oosten van het onderzoeksgebied.
 - o Enkel laag 3 kan op basis van een vondst in de late middeleeuwen of mogelijk nog de nieuwe tijd gedateerd worden. Het betreft een ophogingslaag die aangebracht is bovenop de oude ploeglaag in het westen van het terrein, wellicht om de natte bodemeigenschappen van deze zone te verbeteren.

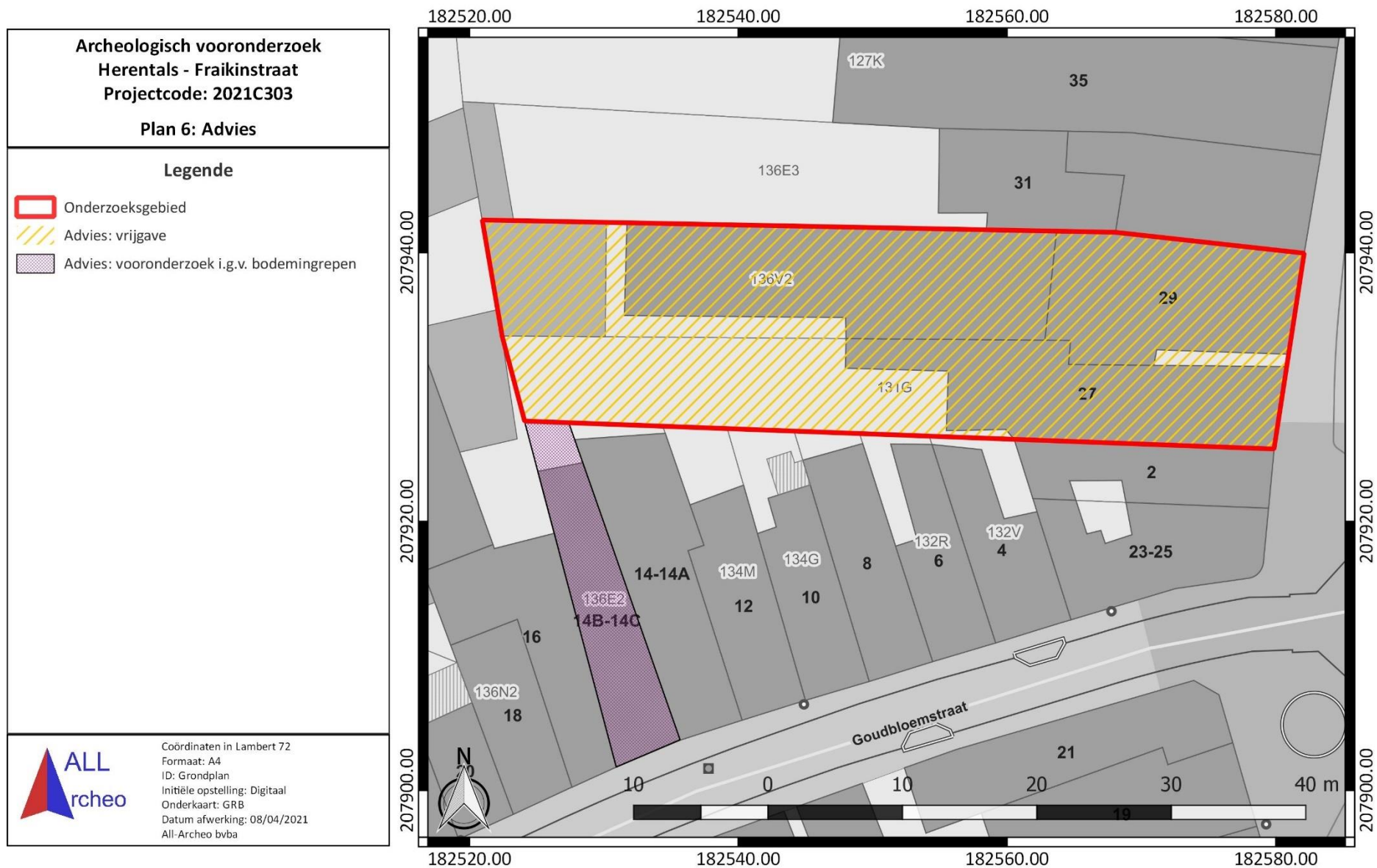
- Zijn resten van de historische bebouwing, te zien op historische kaarten aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
 - o Nergens werden muurresten vastgesteld die te relateren zijn aan historische bebouwing die te zien is op de historische kaarten. De delen van het terrein waar we resten van historische bebouwing verwachtten, bleken sterk verstoord.

- Zijn relevante archeologische resten aanwezig binnen het onderzoeksgebied? Zo ja, is behoud in situ mogelijk of is verder archeologisch onderzoek nodig?
 - o Het oosten van het terrein blijkt sterk verstoord terwijl het westen van het terrein een goed bewaard bodemarchief kent, maar wel deel uitmaakte van een natte depressie.
 - o Bijgevolg zijn op het terrein geen resten vastgesteld die aanleiding geven om te spreken van een waardevolle archeologische vindplaats. Daaruit volgt dat behoud in situ of verder archeologisch onderzoek niet aan de orde zijn.

2.3.8 Interpretatie, beschrijving van de potentiële kennis, waardering en afweging noodzaak verder onderzoek

Het proefputtenonderzoek heeft de informatie uit de reeds uitgevoerde stappen in het vooronderzoek kunnen aanvullen en bijstellen. Op het terrein aan de Fraikinstraat blijken geen resten meer aanwezig die verband houden met historische bebouwing. Het oosten van het terrein is in het verleden sterk verstoord. Naar het westen toe, daalt de topografie. Dit heeft tot gevolg dat zich in het westen van het onderzoeksgebied de rand van een natte depressie manifesteert, die zich nog verder uitstrekt naar het noordwesten. Nergens op het terrein werden relevante archeologische resten aangetroffen die aanleiding geven om te spreken van een waardevolle archeologische vindplaats. Bijgevolg is behoud in situ of de uitvoering van een opgraving niet aan de orde. We adviseren dat in het kader van de geplande werken op het terrein geen bijkomend archeologisch onderzoek meer nodig is.

Een perceel aan de Goudbloemstraat was oorspronkelijk mee opgenomen in de plannen en werd is intussen ook vergund. De geplande werken zullen er echter niet meer plaatsvinden. Omdat de werken voor dit perceel wel vergund zijn, dienen we ook een advies voor dit perceel te geven, voor het geval de werken in de toekomst toch nog uitgevoerd zouden worden. In dat geval dient de proefput die oorspronkelijk op dit perceel voorzien was, nog uitgevoerd te worden. Het reeds uitgevoerde proefputtenonderzoek laat namelijk enkel toe een advies tot vrijgave te geven voor de percelen langs de Fraikinstraat. Aangezien het perceel aan de Goudbloemstraat grenst aan een andere straat en dit perceel wellicht een andere bouwgeschiedenis heeft gekend dan de percelen aan de Fraikinstraat, kan ook het archeologisch potentieel van het terrein verschillend zijn. Het perceel aan de Goudbloemstraat kent een oppervlakte van 106 m².

Figuur 28: Overzicht van de nodig geachte maatregelen, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

3 Samenvatting

Het bureauonderzoek dat voorafgaand aan het proefputtenonderzoek uitgevoerd werd, toonde aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Er was een concrete verwachting naar de aanwezigheid van sporen van bewoning binnen het onderzoeksgebied. Deze sporen kunnen dateren uit de volle middeleeuwen tot de nieuwste tijd. Tot voor kort was een groot deel van het terrein bebouwd. De impact van de laatste fase van bebouwing op het aanwezige bodemarchief is onbekend. Wel staat vast dat de geplande bodemingrepen het bodemarchief binnen het volledige onderzoeksgebied bedreigen. Daaruit volgde dat bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig is.

Het proefputtenonderzoek heeft de informatie uit de reeds uitgevoerde stappen in het vooronderzoek kunnen aanvullen en bijstellen. Op het terrein aan de Fraikinstraat blijken geen resten meer aanwezig die verband houden met historische bebouwing. Het oosten van het terrein is in het verleden sterk verstoord. Naar het westen toe, daalt de topografie. Dit heeft tot gevolg dat zich in het westen van het onderzoeksgebied de rand van een natte depressie manifesteert, die zich nog verder uitstrekt naar het noordwesten. Nergens op het terrein werden relevante archeologische resten aangetroffen die aanleiding geven om te spreken van een waardevolle archeologische vindplaats. Bijgevolg is behoud in situ of de uitvoering van een opgraving niet aan de orde. We adviseren dat in het kader van de geplande werken op het terrein geen bijkomend archeologisch onderzoek meer nodig is.

Op het perceel aan de Goudbloemstraat worden niet langer werken gepland. De werken voor dit perceel zijn echter wel vergund en de opgestelde archeologienota stelde dat er een proefput aangelegd moest worden op dit perceel. Indien in de toekomst toch nog bodemingrepen plaatsvinden op dit perceel conform de verleende omgevingsvergunning, dient het voorziene verdere vooronderzoek hier nog uitgevoerd te worden.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Reyns, N., 2020: *Programma van maatregelen Herentals - Fraikinstraat*, Bornem (Rapporten All-Archeo bvba 1037).

Reyns, N./R. Ferket, 2020: *Archeologienota Herentals - Fraikinstraat*, Bornem (Rapporten All-Archeo bvba 1037).

4.2 Websites

Cartesius (2021)
<https://www.cartesius.be>

Centrale Archeologische Inventaris (2021)
<https://CAI ID.onroenderfgoed.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2021)
<http://dov.vlaanderen.be>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2021)
<https://geo.onroenderfgoed.be/>

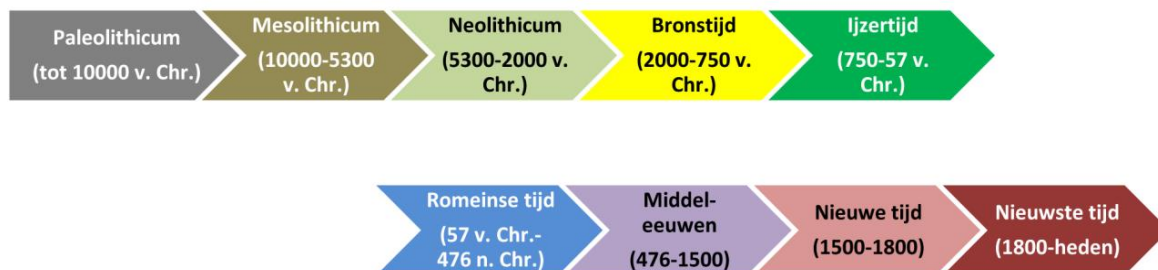
Geopunt Vlaanderen (2021)
<http://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2021)
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2021)
<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

5.2 Plannenlijst

Plannenlijst proefputtenonderzoek: projectcode 2021C303

Plan-nummer	Onderwerp/type	Aanmaak-schaal	Aanmaak-wijze	Datum
P1	GRB	1:1	Digitaal	31/03/2021
P2	Topokaart	1:1	Digitaal	31/03/2021
P3	Bouwplan	1:1	Digitaal	31/03/2021
P4	Bouwplan	1:1	Digitaal	31/03/2021
P5	Bouwplan	1:1	Digitaal	31/03/2021
P6	Bouwplan	1:1	Digitaal	31/03/2021
P7	Bouwplan	1:1	Digitaal	31/03/2021
P8	Bouwplan	1:1	Digitaal	31/03/2021
P9	Bouwplan	1:1	Digitaal	31/03/2021
P10	Oorspronkelijk proefputtenplan	1:1	Digitaal	31/03/2021
P11	Situering	1:1	Digitaal	31/03/2021
P12	Allesporen- en alle vondstenkaart vlak 1	1:1	Digitaal	31/03/2021
P13	Allesporen- en alle vondstenkaart vlak 2	1:1	Digitaal	31/03/2021
P14	Profielen en hoogtes	1:1	Digitaal	31/03/2021
P15	Fasering vlak 1	1:1	Digitaal	31/03/2021
P16	Advies	1:1	Digitaal	08/04/2021

5.3 Fotolijst

Fotolijst proefputtenonderzoek: projectcode 2021C303

ID	Type	Werk-put	Sector/vak	Vlak	Spoor/ profiel/ vondst	Begin/einde	Vervaardiging	Datum
F1	Werkfoto	/	/	/	/	/	Digitaal	19/03/2021
F2	Werkfoto	/	/	/	/	/	Digitaal	19/03/2021
F3	Vondstfoto	1	/	1	V1 en V2	/	Digitaal	30/03/2021
F4	Profielfoto	1	/	1	PR1	AB	Digitaal	29/03/2021
F5	Spoorfoto	1	/	2	S2	/	Digitaal	29/03/2021
F6	Spoorfoto	1	/	1	S1	/	Digitaal	29/03/2021
F7	Spoorfoto	2	/	1	S6 en 7	/	Digitaal	29/03/2021
F8	Coupefoto	3	/	1	S8	AB	Digitaal	29/03/2021

5.4 Tekeningenlijst

Tekeningenlijst proefputtenonderzoek: projectcode 2021C303

ID	Type	Onderwerp	Aanmaak-schaal	Aanmaak-wijze	Datum
T1	Vondsttekening	V1 en V2	1:1	Digitaal	30/03/2021
T2	Profiel- en coupetekeningen	PR1	1:1	Digitaal	31/03/2021
T3	Profiel- en coupetekeningen	PR2	1:1	Digitaal	31/03/2021
T4	Profiel- en coupetekeningen	PR3 en S8	1:1	Digitaal	31/03/2021

5.5 Dagrapporten

Dagrapporten proefputtenonderzoek: projectcode 2021C303

Het proefputtenonderzoek duurde slechts één dag. Er werd geen dagrapport bijgehouden omdat de gegevens die normaliter in een dagrapport opgenomen zouden worden, afleesbaar zijn in het verslag van resultaten.

5.6 Vondstenlijst

Vondstenlijst proefputtenonderzoek: projectcode 2021C303

Gebruikte afkortingen:

NST: nieuwste tijd, LME: late middeleeuwen

Datum	Vondstnr.	Werkput	Sector	Vak/ kwadr./ coupe/ profiel	Spoor/ muur/ laag	Vlak	Inzamel-wijze	Maas-wijde	Categorie	Aantal fragmen-ten	Datering productie	Homogeniteit	Foto/ tekening/ plan
29/03/2021	V1	1			S1	1	vlak		Aardewerk - Vaatwerk	6	NST	Hom.	P12, F3, T1
29/03/2021	V2	1		PR1BC	L3	2	profiel		Aardewerk - Vaatwerk	1	LME	Hom.	P12, F3, T1

5.7 Sporelijst

Gebruikte afkortingen:

L: Licht D: Donker BR: Bruin GR: Grijs MO: mortel
 OR: Oranje ZW: Zwart NT: Nieuwe tijd NST: Nieuwste tijd BST: Baksteen
 JD: jonger dan OD: ouder dan

Sporelijst proefputtenonderzoek: projectcode 2021C303

Datum	Spoor-nr.	Werk-put	Sector	Vak/ kwadr/ coupe/ profiel	Vlak	Tek./ plan	Vorm	Aard	Kleur	Tex-tuur	Inclusies	Biotur-batie	Aflijning	Interpretatie	Date-ring	Spoorasso-ciatie/spoorrelatie	Vondstnrs./ staalnrs.
29/03/2021	1	1		PR1	1	T2	Onregelmatig	Heterogeen, gevlekt	DBRGR (BR)	Puin	BST, MO, puin	Weinig	Duidelijk	Puinkuil	NST	JD L1-3	V1
29/03/2021	2	1		PR1	2	T2	Onregelmatig	Heterogeen, gevlekt	DBR ZW (BR)	Zand	BST	Weinig	Duidelijk	Ploeglaag	LME	OD L3	
29/03/2021	3	1		PR1	1	T2	Onregelmatig	Heterogeen, gevlekt	BR GR (LGE)	Puin	BST, MO, puin	Weinig	Duidelijk	Puinkuil	NST	JD L3, S1	
29/03/2021	4	1		PR1	1	T2	Onregelmatig	Heterogeen, gevlekt	BR GR (LGE)	Puin	BST, MO, puin	Weinig	Duidelijk	Puinkuil	NST	JD L3	
29/03/2021	5	1		PR1	1	T2	Onregelmatig	Homogeen	DBR GR	Zand		Weinig	Duidelijk	Kuil	NST		
29/03/2021	6	2		PR2	1	T3	Onregelmatig	Heterogeen, gevlekt	BRGR (LBR)	Puin	BST, MO, roofing	Weinig	Duidelijk	Verstoring	NST		
29/03/2021	7	2		PR2	1	T3	Onregelmatig	Heterogeen, gevlekt	BRGR (LBR)	Puin	BST, MO, puin	Weinig	Duidelijk	Verstoring	NST		
29/03/2021	8	3			1	T4	Onregelmatig	Heterogeen, gevlekt	BR GR	Puin	BST, electriciteitsdraad, glas, industrieel aw, puin	Weinig	Duidelijk	Verstoring	NST		

5.8 Lagenlijst

Gebruikte afkortingen:

L: Licht
 OR: Oranje
 JD: jonger dan

D: Donker
 ZW: Zwart
 OD: ouder dan

BR: Bruin
 NT: Nieuwe tijd

GR: Grijs
 NST: Nieuwste tijd

MO: mortel
 BST: Baksteen

Lagenlijst proefputtenonderzoek: projectcode 2021C303

Datum	Laagnr.	Werk-put	Sector	Vak/ kwadr/ coupe/ profiel	Viak	Tek./ plan	Aard	Kleur	Tex-tuur	Inclusies	Biotur- batie	Aflijning	Interpretatie	Date- ring	Spoorasso- ciatie/spoorrelatie	Vondstnrs./ staalnrs.
29/03/2021	1	1		PR1	1	T2	Heterogeen, gevlekt	LBR BR	Zand	BST	Weinig	Duidelijk	Tuinaardelaag	NST	OD S1	
29/03/2021	2	1		PR1	1	T2	Heterogeen, gevlekt	BRGR	Zand	BST,MO	Weinig	Duidelijk	Tuinaardelaag	NST	OD S1	
29/03/2021	3	1		PR1	2	T2	Heterogeen, gevlekt	BRGR (LBR)	Zand	BST,MO	Weinig	Duidelijk	Tuinaardelaag	LME-NT	JD S2; OD S1, S3, S4	V2